

חדשות עולם הספר

במה ליוצרים ועורכים תורניים

גיליון 5

דבר המערכת

מאי חנוכה

שני טעמים מצאנו לקביעת ימי החנוכה: א) 'ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים' (ב) 'אז אגמור בשיר מזמור חנוכת המזבח' (ראו דרכי משה סי' תר"ע סק"א).

נס פך השמן נעשה כנגד 'להשכיחם תורתך', כמו שנאמר: 'כי נר מצוה ותורה אור' (מהר"ל נר מצוה ח"ב).

ומחמת ששר השכחה מצוי והתמעטו הלבבות, התירו בדורות האחרונים לכתוב תרגום והלכות, שמשום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', אמרו: מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל (ראו גיטין ס. תמורה יד; בעל המאור שבת מב:).

ורבותינו האריכו למנות את שבח כתיבת דברי התורה, ולקובעם עלי ספר, ונביא מדבריהם במדור: "מדברי רבותינו".

'ודבר בעתו מה טוב' לדרוש אחר מטבע הלשון "מזבח הדפוס", ומה שייכות קביעת דברי התורה עלי ספר - למזבח? על כך ראו במדור: "יש לי מושג".

שנזכה לחנוכת ביהמ"ק השלישי בב"א

העורך

מדברי רבותינו

"עוסקי תורתך" כנגד "להשכיחם תורתך"

כתב המהרש"א (ח"א ב"ב י:): 'אשרי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי עיקר הלימוד שנעשה בו רושם, הוא הלימוד הבא מכתובת יד, ועל כן נקראו החכמים סופרים'.

ובספר "שבט מוסר" הוסיף (פכ"ב): ו'מה טוב ומה נעים, שכל חידוש שיחדש האדם בתורה אפילו חידוש קטן, להעלותו כרגע על הספר בדיו, למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחו. כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד, שמי שאינו

כותב חידושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו, עתיד לתת דין וחשבון על זה. ונראה דזה מה שאמרו חז"ל 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו', שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו, וכיצד? **שכתבו**. שעל ידי כך אינו נשכח אותו חידוש מן העולם, ומוליכו בידו במותו'.

וכבר ידועים דברי **החזון איש** באגרותיו, שכתב עצה לבחור (ח"א אגרת ד'): 'קבע נא הערותיך בספר מכורך למען תהיינה לך למשמרת, וזה חיזוק לעיון'.

ונסיים בדברי **הבן איש חי** (הקדמה), שלא די שיכתוב האדם לעצמו: 'להיות כי אזהרה שמענו מפי סופרים ומפי ספרים, דחייב אדם להדפיס ספריו בחייו, נתעוררתי להביא לבית הדפוס' וכו'.

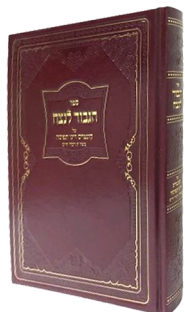
חדשות הספר

נציג כמה ספרים שעלו לאחרונה על "כבש מזבח הדפוס":

"היכל השביעית" - הוא אוצר בלום של ביאורים ופסקי דינים על ענייני שביעית, מכ"ק אדמו"ר הגה"ק **רבי יצחק אייזיק סאפרין מקאמרנא** זע"א. ארבעה היכלות הן: ג' פירושים על משניות שביעית, ביאור על ירושלמי מסכת שביעית, ביאור ל"תורת כהנים" פרשת בהר, ו"אוצר החיים" - ביאור בדרך הפרד"ס למצות השביעית.

לסדרה **"שם דרך"** מאת **הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל**, התווסף כרך חדש על ימי החנוכה. בספר קובצו מאמרים ושיחות בענייני דיומא, ושיעורים וביאורים בסוגיות הש"ס במסכת שבת - העוסקות בענייני החנוכה.

ספר **"הגבור לנצח"** הוא הרחבת תשובתו של הגה"ק רבי חיים הלברשטאם זע"א מצאנז, בעל ה"דברי חיים", שטמן בקוצר דבריו, יסודות עמוקים מיני ים בענייני חזקת ממון ותפיסה.

ועתה הנהיר את עינינו הרה"ג **רבי בן-ציון פרנקל שליט"א** אב"ד סאקלוב ור"מ במתיבתא דבאבוב, וירד לבאר בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, את עומק כוונת הדברי חיים. נציין כי לספר מצורפת הסכמתו הנלהבת של כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א.

"נר שמואל" מאת **רבי מאיר צבי הכהן טשעסיר שליט"א** הוא ביאור על ספר שמואל, הכולל חידושים וביאורים, דרוש ומוסר מיוסדים על דברי חז"ל וחכמי הדורות, להוליך את המעיין בדרך ישרה להבין כוונת הדברים האמיתית, ולהוציא מלב הטועים ששיבשו פירושם של פסוקי הנביאים הסתומים.

בפתח ספרו הציב הרב המחבר **"נר מצוה"** - פתיחה לספר שמואל. יש לציין, כי נתבאר בפתיחה כמה עניינים השייכים לספר שמואל ולחנוכה.

ספר תהילים עם ביאור **"יבקע כשחר"** - ליקוטים וחידושים על דרך הרמז והמוסר, מאת **הרב שחר כחילה כהן שליט"א**, המעורר את הלבבות לקריאת פרקי התהילים בהשתפכות הנפש.

נלווה אליו קונטרס **"תהילות יצחק"** והוא אוצר יקר עד מאוד מדברי רבותינו, בגודל מעלת קריאת ספר תהילים, ומעשיות נאות המכניסות בלב הקורא, יראת שמים וחשק רב לאמירת תהילים.

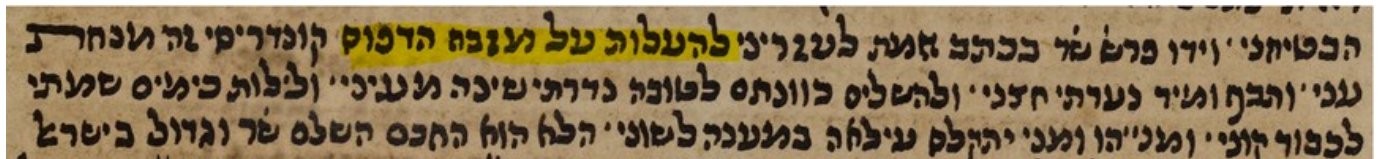

מה הכוונה "מזבח הדפוס", ומתי החל השימוש במטבע לשון זו?

מזבח הדפוס היא מליצה שהתקבלה, תחת מכבש הדפוס (ראו מדור "יש לך מושג?"). עם השנים מצאנו גם מליצה משולבת: 'כבש מזבח הדפוס'.

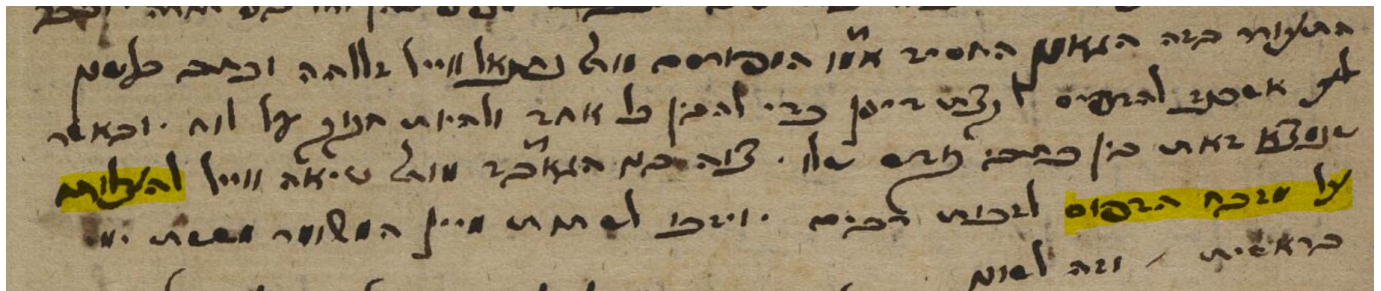
לא ידוע לנו מי טבע את המונח ומתי, אבל טבעו יצא בכל העולם.

הרב יחיא צאלח ראב"ד בי"ד הגדול **בצנעא**, כתב בהקדמה לספרו "זבח תודה" (כתוב בכתובת ידו. כתב היד נשלח לדפוס בכלכותא שבהודו, ויצא לאור בשנת תקל"ט): "ידו פרש שר בכתב אמת לעוזרני להעלות על **מזבח הדפוס** קונדריסי זה" (אגב, שימו לב גם למליצה: ידו פרש צר - ש"ר).

From the Rosenthaliana Collections - Special Collections of the University of Amsterdam Digitisation by Ardon Bar-Hama, The National Library of Israel.

גם **בגרמניה** באותם שנים, לאחר פטירת **רבי נתנאל וייל זצ"ל** בעל ה'**קרן נתנאל**' על הרא"ש, נמצאו בין כתביו אזהרות בענין יין נסך, וציוה את בנו **רבי ידידיה טיאה וייל** 'להעלות על **מזבח הדפוס** לזכות רבים'.

Courtesy of the Library of the Jewish Theological Seminary

יש שרצו לתלות את טעם מטבע לשון זו, בדברי **החיד"א** (פירוש 'ברית עולם' על ספר חסידים סי' תק"ל) שהביא את שכתב ה'**לב אריה**' בהקדמתו, שבזמן שבית המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו, וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש, כתיבה זו עולה לו במקום קרבן, עכ"ל החיד"א. אם כן העלאת הספר על מכבש הדפוס, כמוה כהקרבת קרבן על גבי המזבח.

יש שרצו לתלות את מקור המליצה, בעשיית המנחות שהקריבו על המזבח על ידי דפוס [-תבנית] (ראו מנחות צד.). עוד אפשר להמליץ מהמזבח עצמו, שנבנה על ידי דפוס (ראו 'תפארת ישראל' מס' מידות פ"ג מ"א).

יש לך מושג?

מכבש הדפוס

"מכבש הדפוס" הוא רכיב במכונת הדפוס, שתפקידו ליצור לחץ על המשטח שעליו נמצא הדיו ולהדקו אל הנייר - כדי להעביר את הדיו בשלימות.

המשטח שעליו נמצא הדיו, עבר כמה גלגולים. בראשית ימי הדפוס, פיסלו את הכיתוב הנדרש להדפסה - על גבי לוח בכתב ראי, משחו את החלקים הבולטים בדיו, ולאחר מכן הצמידו אותו אל הגליון (כמו חותמת).

כדי לחסוך את הצורך בפיסול לוח מיוחד לכל עמוד, הגה יואהן גוטנברג את הרעיון, לפסל כל אות ואות בפני עצמה, ולסדרם על גבי מסגרות מתאימות כפי הצורך, ובסיום הדפסת העמוד, ניתן לסדר את האותיות בסדר שונה. בהמשך שוכללה השיטה, והוכנסו אמצעים אוטומטיים שונים לסידור האותיות.

שינויי נוסף שנעשה במרוצת השנים, הוא מעבר הדיו דרך גורם מתווך בין הלוח לנייר, הלוח מוצמד למשטח גומי ומעביר אליו את הדיו, ולאחר מכן משטח הגומי מוצמד אל הנייר. פעולה זו נועדה כדי למנוע את שחיקת הלוח, וכן מאפשרת את הדפסת הלוח בכתב רגיל ולא בכתב ראי, ועל ידי כך ניתן להיווכח בקלות, אם נפלה שגיאה ולתקנה קודם ההדפסה.

כיום ישנם שני דרכים עיקריות להדפסה: **דפוס אופסט** ו**דפוס דיגיטלי**.

בדפוס אופסט, משתמשים בלוח אלומיניום דק, המורכב על גבי גליל, כך ניתן להדפיס במהירות עותקים רבים. בדפוס דיגיטלי אין צורך בלוח, אלא הדיו עובר ישירות למשטח הגומי ומשם אל הנייר. המכשיר משמש גם להטבעת הכריכות, ובכך נעסוק אי"ה במועד אחר.

פינת העורך התורני

לשון הקודש

על העורך להתאים את סגנון הכתיבה, לקהל היעד אליו פונה הספר. לא הרי סגנון ספרי חסידות כספרי פלפול, ולא ספרי הלכה כספרי פרפראות לתורה. הצד השווה בכל אלו, שהחפץ שספריו יקראו על ידי בני חו"ל, עליו להימנע מכתובת מילים בעברית בת ימינו, שאינן ידועות להם.

החפץ להזכיר את הכלי שבו אנו מדליקים את נרות החנוכה, כיצד יקרא לו?

יש שנמנעו מלהשתמש במילה '**חנוכייה**' עקב ייחוסה לבן יהודה, אך מילה זו אינה מופיעה כלל במילון. אכן השימוש ב'**חנוכייה**' תחת ה'**מנורה**' או '**מנורת החנוכה**', הֵחֵל באותם הימים. מתוך עיתוני התקופה ("השילוח" ט' בשבט תרנ"ח) אנו למדים, על ההתרעמות שהיתה בהמצאת מילה זו.

על כן אין בנחם לבור את האוכל מתוך הפסולת והם מקבלים את כל השבוישים וכל מיני מלות שמושיטים להם מחדשינו. היום תאמרו להם "חנוכייה" למנורה של שמונה נרות ויקבלו (אם גם אין שום ענין למנורה עם השרש "חנך", ובשם זה נוכל לקרוא גם את "הסובבת" שהילדים משחקים בה בחנוכה); מחר תאמרו להם "פורימיה" להעוגה המשולשת שאוכלים בפורים, וביום השלישי תאמרו להם "שבועותיות" לתפיני החלב והגבינה של חג השבועות; תאמרו להם "אפד", "ארירים" "גופיפים" וכו' — והם מקבלים את הכל כספוג, בלי כל בקרת, אם מטרדותם בעבודת הגוף או גם מחסרון ידיעה. אם באמת במשך הזמן תתקבל השפה הכוזבה הזאת, המבולבלת והנלעגה, ותהיה לשפה היה בפני אחינו באה"ק, אז מסופקני מאד אם יודעי השפה ואנשי הטעם ישמחו על "התחיה" הזאת ויכירו טובה לבעליה על חסדם עם שפתנו.

אך מקורה של החנוכייה אינו המצאה "ציונית", אלא בא מדוברי הלאדינו, אשר כינו את מנורת החנוכה בשם '**חנוקיא**', שכן כתב רבי אברהם ב"ר שמואל מיוחס (שו"ת שדה הארץ ח"ג או"ח סי' לח, שלוניקי תקמ"ד): 'ראובן היה לו פמוט של נחושת שקורין אותו **חנוקיא** והאומן עשה הנר וכו', ובמקום נוסף (שם, סי' מא): 'ואל תתמה במה שנהגים העולם להדליק בפמוטות של זכוכית ונקראין **חנוקייא'ס** וכו'.

בין כך ובין כך, כיום התקבל כינוי זה, אך לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

מבין לקוחותינו

ספרי
אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם
ISRAEL | U.S.A | EUROPE

הפקה

מפתחות
ערכים | אישים
מקורות

עיצוב
שערים | כריכות
הנצחות | איורים

עימוד
קלאסי | רב טקסט
מהדורה אלבומית

ניקוד
עברית | ארמית | אידיש
הגהות ניקוד

הקלדה
הקלדה והגהה
בשול שפות

עריכה
לשונית | תורנית
ספרותית | הגהה

הדפסות
אופסט | דיגיטל
ספרים | קונטרסים

ביוגרפיה
תולדות חיים
מחקר וכתובה

תרגום
מכל שפה
לכל שפה

תמלול
עברית | אידיש
אנגלית

סריקות
פיענוח ספרים
ומסמכים לטקסט

נקודה | הוצאה לאור - 0723167198 - A80699+90@gmail.com